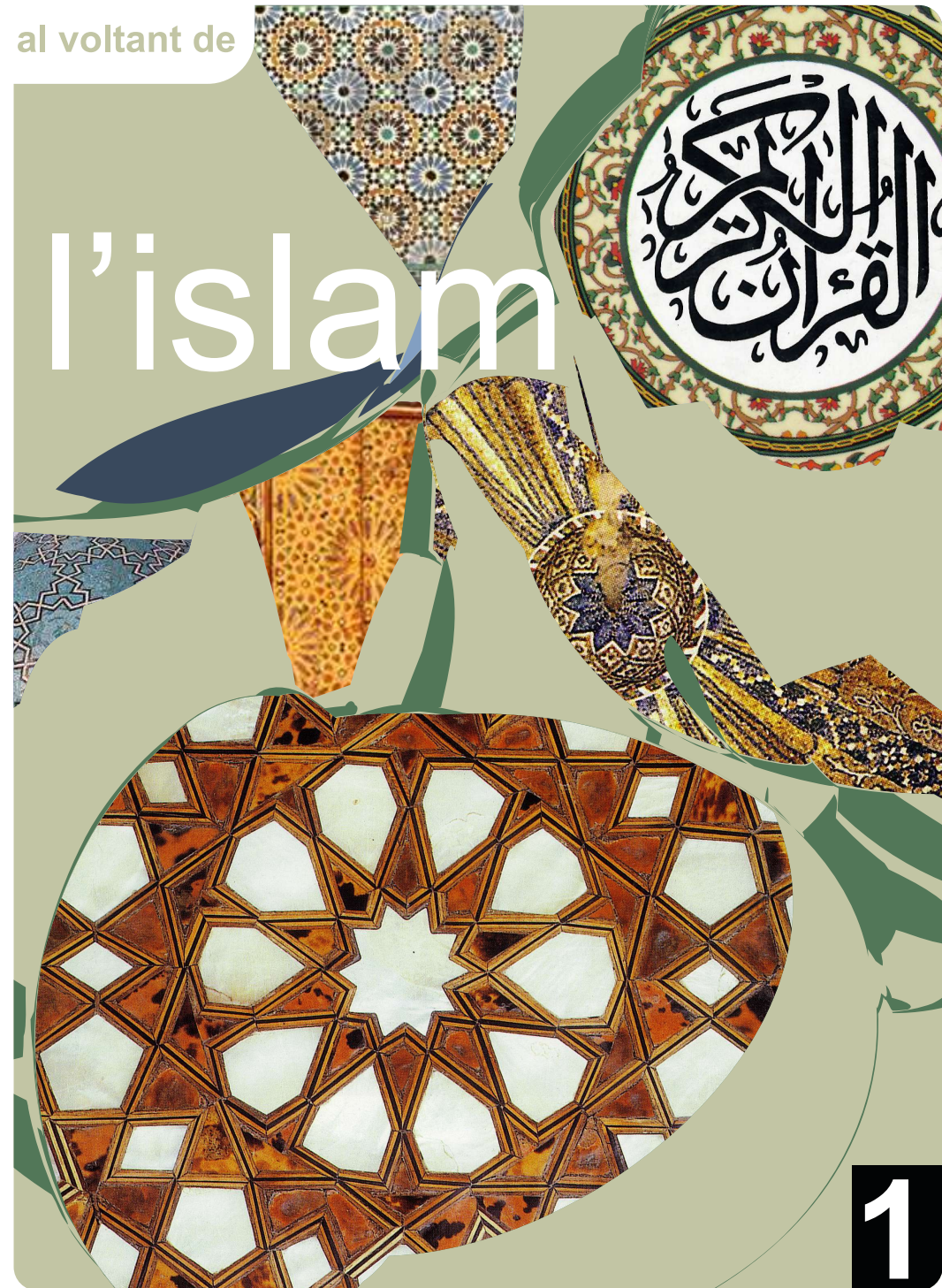

al voltant de

l'islam

1

Universitat de Lleida
Centre de Cooperació Internacional

Amb la col·laboració de:

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida
**Regidoria de Drets Civils,
Cooperació i Immigració**
Àmbit de Cultura, Esports i
Drets Civils

Generalitat de Catalunya

El Centre de Cooperació Internacional és un servei de la Universitat de Lleida que va nèixer l'any 1994 amb l'objectiu de sensibilitzar i formar la societat sobre qüestions relacionades amb el desenvolupament, la cooperació internacional i la solidaritat, entre d'altres. En aquesta línia, l'any 1999 va crear el Centre d'Informació i Documentació per al Desenvolupament (CIDD) amb la idea de generar, rebre i distribuir coneixements entorn de diverses àrees temàtiques: educació, relacions internacionals, cooperació internacional, economia, agricultura, gènere, immigració, ecologia, història. Per aquest motiu, posa a l'abast dels ciutadans i ciutadanes de Lleida i de les comarques de Ponent -el seu fons bibliogràfic –que inclou llibres, revistes, diaris especialitzats i material audiovisual–, amb servei de préstec i amb una sala de consulta accessible a qualsevol persona interessada en els nostres àmbits temàtics.

La publicació d'aquest quadern ha comptat amb la col·laboració de:

- Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

Generalitat de Catalunya

- Regidoria de Drets Civils, Cooperació i Immigració

Àmbit de Cultura, Esports i Drets Civils,

Ajuntament de Lleida

Edita: Centre de Cooperació Internacional

Centre d'Informació i Documentació per al Desenvolupament

Universitat de Lleida

Edifici del Rectorat, pl. Víctor Siurana 1, 25003 Lleida

cidd@int.udl.es

<http://www.udl.es/arees/cci/cidd>

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2004

© dels textos: els autors

eip@eip.udl.es

<http://www.udl.es/arees/eip>

Consell Editor: Estefania Anastasi, Anabel Barrau, Sergio de Miguel, Mariona Farré, Estanislau Fons, Eduard Roure, J. Lluís Ruiz, Angels Sendra, Josep Serra, Josep Usall i Ramon Usall

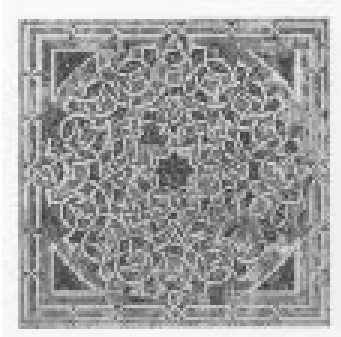
Han col·laborat en aquest número: Jordi Cortés, Toni Jiménez i Josep Serra

Disseny i maquetació: estudi NiX

Impressió:

ISSN: 1697-3054

DL: L-139-2004

Índex

Presentació	4
Per què l'islam	5
L'islam al món	7
L'islam a Lleida	21
Bibliografia	34
Webs	35

PRESENTACIÓ

Al Voltant de... és una nova col·lecció de quaderns monogràfics i divulgatius que aborden des d'una perspectiva rigorosa i objectiva qüestions rellevants de la conjuntura internacional i local. Aquests quaderns intenten proporcionar una visió breu i entenedora de tots els temes tractats, des del compromís del Centre de Cooperació Internacional (CCI) per contribuir a augmentar la justícia social a través de les eines que tenim a l'abast: la informació i la sensibilització.

En un món globalitzat, on coexisteixen múltiples fonts d'informació i ciutadans desinformatos, creiem que esdevé necessari conèixer què hi ha a la base de molts temes que són tractats recurrentment pels grans mitjans de comunicació de forma supèrflua i sovint tergiversada.

Els quaderns contenen dos articles; ambdós tracten el mateix tema, però des de dos vessants complementaris: el global i el local, ja que pensem que la majoria dels esdeveniments que actualment influeixen el nostre entorn són causa i conseqüència de fenòmens locals i alhora, globals.

Esperem que aquest nou instrument que el CCI posa a l'abast dels ciutadans contribueixi al foment del coneixement dels fenòmens que ens són contemporanis i a l'augment de la consciència existent a les nostres comarques al voltant dels principals reptes que la nostra societat afronta.

Desitgem que gaudiu amb la lectura d'aquests quaderns.

PER QUÈ L'ISLAM?

Ens complau molt presentar-vos aquest quadern sobre l'islam, que no és altra cosa que el fruit d'un treball basat en un sol objectiu: la divulgació de l'islam i les manifestacions d'aquesta religió a Lleida.

Hem volgut tractar aquest tema perquè pensem que difonent-ne les nocions més bàsiques podem contribuir a posar a l'abast de la ciutadania de Lleida i comarques la possibilitat de trencar barreres mentals i físiques respecte a aquesta religió, tan erròniament associada a diverses problemàtiques actuals.

Afortunadament vivim en un estat on la religió no és la llei i on existeix la llibertat de culte, però els darrers esdeveniments a nivell mundial han tendit a demonitzar algunes creences i cultures. Moltes vegades caiem en la pràctica de jugar al joc d'alguns mitjans de comunicació, que ens expliquen el que volen que creguem. Ara més que mai ens cal aprendre a llegir el diari i saber que tots som lliures per pensar el que vulguem, però que és molt important informar-se i saber per jutjar amb una base mínima de coneixement.

Hem triat l'islam davant l'augment de població practicant d'aquesta religió que existeix a Lleida i comarques, per tal que tothom qui vulgui i pugui la conegui una mica més i perquè només el coneixement ens dona arguments i eines per al respecte i la convivència.

L'islam al món

L'islam constitueix, juntament amb el cristianisme i el judaisme, una de les grans religions monoteistes del món. Es calcula que en l'actualitat professen l'islam uns 1.200 milions de persones repartides pels cinc continents. Això significa que una de cada cinc persones al món professa la religió de l'islam en qualsevol de les seves interpretacions.

No s'ha de confondre el terme *musulmà* amb el d'*àrab*. El musulmà és aquella persona que professa la fe de l'islam i, entre els musulmans només el 15% són àrabs. Els musulmans estan presents en tots els pobles de la terra, des del nord d'Àfrica i l'Àfrica subsahariana fins a Europa (Alemanya, Bòsnia o França), passant pels afroamericans a Nova Zelanda i a Califòrnia, i fins als brasilers de parla portuguesa. Hi ha més de 50 milions de musulmans a la Xina i més de 150 milions a Indonèsia.

Orígens de l'islam

L'islam és, de les tres religions monoteistes del món, la que va aparèixer més tard, concretament al segle VII. Mahoma va néixer a la Meca cap al 570. Pertanyia a una família de les tribus quraixites, i al quedar orfe de forma prematura va ser educat pel seu oncle Abu Talid, al costat del seu cosí Alí.

De jove va ser pastor i posteriorment treballaria al negoci de les caravanes. Als 25 anys es va casar amb Khadiga, la vídua d'un ric comerciant. Del matrimoni d'ambdós van néixer set fills, dels quals només una filla va sobreviure i va tenir descendents: Fàtima.

Fins aleshores havia practicat amb devoció els cultes tradicionals, però la seva inquietud religiosa, alimentada pel seu coneixement del judaisme i del cristianisme, el va conduir a llargues jornades de meditacions solitàries. Així, el 610 a la muntanya Hira, va viure una revelació d'Al·là que li encarregava transmetre als homes.

Tres anys després començaria la predicació i els seus primers adeptes van ser els seus familiars, als quals se sumarien després joves àrabs i alguns estrangers, sobretot esclaus. Però si al principi era tolerat per l'aristocràcia de la Meca, ràpidament van veure en ell un perill pel fet d'insistir en el monoteisme, contrari als múltiples ídols custodiats en la Kaaba que anualment atreïa milers de fidels, potencials clients dels comerciants quraixites locals.

La tensió que les paraules i actes de Mahoma van crear a la Meca van arribar a un punt que, juntament amb els seus més fidels seguidors (unes setanta persones), va ser obligat a abandonar la ciutat. Es van dirigir a Yatrib, en una marxa que es recordaria com l'hègira (*hidjra*: emigració) i que va iniciar una nova etapa de la vida de Mahoma. La seva data, el 622, es convertiria després en l'any I de la cronologia mahometana.

Des d'aquell moment Yatrib rebrà el nom de Medina (*Medinaten Neby*: ciutat del profeta) i anirà guanyant fidels fins a crear una nova societat, l'umma (comunitat religiosa musulmana), que agrupava tots els seus seguidors. Aquesta era una organització oberta, expansiva i alhora unificadora, que contrastava amb la tradicional i tancada concepció tribal àrab.

No obstant això, la Meca seguia sense acceptar la doctrina de Mahoma, motiu pel qual l'umma li declararia la Guerra Santa (Jihad) i començaria a assaltar les seves caravanes. Finalment, l'aristocràcia de la Meca va negociar la fi de la guerra, amb la qual cosa es va augmentar el prestigi de Mahoma, que veia com cada vegada un major nombre de tribus àrabs es plegaven a la seva causa.

En aquell moment, el poder de Mahoma era tal que l'any 630 va entrar a la Meca i no hi va trobar resistència. Una vegada allà, es va comportar amb un veritable talent polític: va abolir els ídols, però va reconèixer el caràcter sagrat de la Kaaba i va tractar amb benevolència l'aristocràcia local. D'aquesta manera, gairebé totes les tribus d'Àrabia es van unir a l'umma i van adoptar la religió de Mahoma, que finalment aconseguia unificar la Península. No obstant això, de retorn d'una peregrinació a la Meca, Mahoma va morir sobtadament i inesperadament l'any 632.

Si bé el profeta no va deixar instruccions, la seva successió no va provocar lluites internes. Les personalitats de l'umma van acordar la prefectura d'Abu-Bakr, quraixita i pare d'Aïssa, la favorita entre les nou esposes que va tenir Mahoma després de la mort de Khadigha, la seva primera esposa. Aquest i els seus successors solament eren califes, és a dir, representants del profeta d'Al·là.

Abu-Bakr moria el 634 i el substituïa Umar I, quraixita i sogre de Mahoma, sota el mandat del qual l'islam va cobrir la seva primera etapa d'expansió vertiginosa. Les seves campanyes es van encarar com a Guerra Santa contra els infidels, i la seva creença en la predestinació convertia la mort en una decisió d'Al·là, que els recompensaria pel seu heroisme amb un lloc en el paradís.

En 10 anys van destruir l'imperi Persa i van reduir a la tercera part l'imperi Bizantí, però malgrat el caràcter de Guerra Santa que van donar a la seva expansió, els àrabs no van imposar als seus dominats l'islamisme. Jueus i cristians van rebre un tracte preferencial, ja que es tractava de "gent del llibre", anomenats així per comptar amb textos sagrats, i van continuar professant la seva religió a canvi d'un impost.

A la fi del 644, Umar I va ser assassinat i, amb el seu successor, Utman Ibn Affan, noble quraixita emparentat amb Mahoma, van començar els conflictes interns.

Diversos van ser els motius d'enfrontament: la rivalitat entre les nobleses de la Meca i Medina, la resistència dels governadors a l'estricta centralització estatal i les discrepàncies sobre la versió donada a la transcripció dels preceptes del profeta, ja que fins aleshores els ensenyaments de Mahoma s'havien transmès oralment. La seva versió escrita va ser ordenada per Utman i va aparèixer el 653 a l'Alcorà.

La major oposició al califa partia dels piadosos de Medina, no conformes amb la versió recollida per l'Alcorà. Entre els piadosos, les figures més notables eren la vídua del profeta, Aissa, i Alí, cosí i gendre de Mahoma, i pare dels seus únics descendents directes, ja que estava casat amb Fàtima.

A mitjans del 656, Utman va ser assassinat i Alí va ser designat nou califa, fet que va ser mal vist per moltes personalitats de l'umma al relacionar-lo amb l'assassinat. Així, es va produir un enfrontament entre partidaris d'Alí, i partidaris de Muawiya, parent d'Utman i governador de Síria, que acusaven Alí de ser l'instigador del seu assassinat. Finalment, es va adoptar un arbitratge que decidís si l'assassinat d'Utman tenia justificatiu.

Aquest conflicte és l'origen de dues fraccions dins de l'islamisme: la dels xiïtes, o partidaris d'Alí (descendència per via directa); i la dels sunnites, que donaven suport a la causa de Muawiya. Actualment, els xiïtes presenten diferències de culte i han introduït en l'islam la passió i la idea del caràcter semidiví de l'imam. A més, també existeixen d'aquesta escissió els kharigites, que eren partidaris d'Alí fins que l'arbitratge va donar la raó a Muawiya i es van declarar una secta independent per fundar regnes principalment a l'Àfrica del Nord i revelar-se contra els omeies i els abbàsides.

La resolució del tribunal va declarar innocent Utman i, en conseqüència, va donar la raó a Muawiya. Però Alí comptava encara amb un gran prestigi pel seu parentiu directe amb Mahoma i es va disposar a continuar la lluita.

No obstant això, poc després va ser assassinat enfront de la mesquita de Kufa al començament del 661, i a la seva mort Muawiya va ser elegit califa a Jerusalem, va iniciar la dinastia dels omeies i va instaurar el califat com a càrrec hereditari i no electiu.

Les branques de l'islam

A tot el món musulmà parlem de tres branques principals: sunnites, xiïtes i kharigites. La branca de l'islam majoritària és la sunnita, que representa actualment el 90% del musulmans, mentre que els xiïtes conformarien gairebé el 10% restant.

Històricament, la major part de les branques de l'islam van néixer com a conseqüència de les dissensions al voltant de la successió del poder a l'imperi Islàmic. L'origen del problema va ser que la transmissió del poder polític i espiritual del qual va gaudir Mahoma va plantejar problemes des de la seva mort, ja que a l'Alcorà no va quedar res escrit sobre la forma de successió dels governants de la comunitat musulmana i Mahoma tampoc no havia dit res sobre la qüestió.

El quart califa va ser Alí (656-661), cosí i gendre de Mahoma, que va ser acusat per Muawiya, governador de Damasc i membre del clan dels omeies, d'haver estat implicat en l'assassinat del seu predecessor. Les seves responsabilitats van ser sotmeses a un arbitratge que li va resultar desfavorable i que va decidir el final del període d'unitat.

L'arbitratge imposat per Muawiya a Alí va escindir la comunitat musulmana en tres branques. En primer lloc, els sunnites, que defensaven la pertinença dels califes a la tribu dels quraixites, condició que complia el vencedor de l'arbitratge i nou califa, Muawiya. En segon lloc, els xiïtes, que consideraven que els califes havien de ser descendents o membres de la família del profeta, com era el cas d'Alí. Per acabar, els kharigites, que no acceptaven l'arbitratge i consideraven que qualsevol bon musulmà, amb independència de la seva ascendència, podia ser nomenat califa.

L'escissió entre els seguidors de Muawiya (sunnites), els seguidors d'Alí (xiïtes) i els kharigites va ser irreversible.

Així, cadascun d'aquests corrents elaborarà una doctrina pròpia que voldrà ressaltar les diferències amb les doctrines rivals:

a) Sunnisme: es definien a si mateixos com la “gent de la tradició” i del “consens”, o bé de la “comunitat” i la “tradició”, perquè creuen que, tret del profeta, l'autoritat religiosa no decau ni es concentra en cap persona en especial, sinó en el llibre revelat i en la seva interpretació “comunitària” mitjançant el treball secular de teòlegs i juristes.

Els fonaments de la llei són l'Alcorà, la sunna i el *fiqh* (divisió del comportament humà), fet que explica la importància que prenen en el sunnisme les diverses escoles jurídiques. A diferència del que creu el xiïsm, el sunnisme considera que l'Alcorà no necessita cap clau interpretativa i que, per tant, no cal cap jerarquia religiosa especialitzada per conservar el coneixement de la interpretació de la veritat revelada.

Tots els països musulmans africans són sunnites i també ho són la majoria dels asiàtics, excepte l'Iran, Bahrain, el Líban (majoria xiïta) i països com el Iemen, Oman, l'Iraq, l'Afganistan i el Pakistan, encara que tenen importants comunitats xiïtes.

b) Xiïsm: considera que el profeta va designar un successor (imam) a qui va transmetre la clau per interpretar les seves paraules i la veritat continguda en el llibre revelat. Per aquest motiu, els xiïtes creuen en l'imamat i consideren que el califa (imam) ha de ser escollit entre els descendents directes de Fàtima, la filla del profeta, i el seu espòs Alí, que Mahoma va fer dipositari del “sentit ocult” de l'Alcorà. Per tant, no reconeixen els tres primers califes ni la successió sunnita posterior a Alí.

Després del gendre de Mahoma, els xiïtes veneren una successió d'imams que, tanmateix, s'interromp bruscament en l'imam setè (segons la branca minoritària) o en l'imam dotzè (segons la branca majoritària). És l'imam ocult que retornarà a la fi dels temps per salvar els fidels el dia del judici final.

El caràcter iniciàtic del xiïsm i la ritualització d'allò que és ocult han afavorit el desenvolupament d'una jerarquia religiosa totalment absent en el sunnisme. De la mateixa manera, en el xiïsm, l'ulema o expert en dret alcorànic pot esdevenir un model que cal seguir i, si duu una vida exemplar, es converteix llavors en aiatol·là (signe de Déu).

Els xiïtes veneren determinats llocs relacionats amb la vida del gendre del profeta i la seva família i, a causa del destí tràgic de la família d'Alí, s'ha desenvolupat una mística del patiment i del martirologi que també és totalment desconeguda en el sunnisme.

Pel que fa al dogma i la pràctica religiosa, les principals diferències amb el sunnisme són la invocació a Alí, juntament amb el principi de la unitat de Déu i Mahoma i la reducció de les pregàries diàries a tres.

c) Kharigisme: constitueix una de les visions més rigoroses i igualitàries de l'islam. Va gaudir d'una important acceptació durant els segles immediatament posteriors a l'escissió de l'islam, en especial entre les poblacions més pobres i desvalgudes. Aquestes no van acceptar l'arbitratge a què va ser sotmès Alí, ja que consideraven que tot bon musulmà podia ser califa i, per tant, no calia que pertanyés ni a la tribu dels quraixites ni a la família del profeta. Són molt pocs i només es troben representats avui dia a l'illa de Djerba (Tunísia), a la regió de l'oasi de Mzab (Algèria) i a Oman, on constitueixen el 60% d'una població total de 2,4 milions d'habitants. Des de finals del segle XIX s'anomenen ibadites.

L'expansió de l'islam

La primera expansió

Després de la mort del profeta, el primer califa, Abu-Bakr (632-634), aconseguia unificar tota la península Aràbiga i donava inici a l'expansió de l'islam.

L'expansió islàmica fora de la península Aràbiga la va dur a terme el segon califa, Umar (634-644), que va vèncer els bizantins i els perses, i va conquerir Jerusalem i Egipte.

El successor d'Umar, Utman (644-656), va fer avançar els exèrcits musulmans cap a l'est, però la resistència bizantina i berber en van frenar l'avenç cap a l'oest i van disminuir el cabal d'ingressos proporcionat pels botins de noves conquestes.

Amb el quart califa, Alí (656-661), cosí i gendre de Mahoma, es va plantejar obertament la qüestió successòria arran de la presumpta implicació d'Alí en la mort del seu antecessor. La batalla de Siffin (657) va escindir l'islam en sunnites, xiïtes i kharigites i, després de l'assassinat d'Alí (661), va ser escollit nou califa el governador de Damasc, Muawiya (661-680), que va instaurar la dinastia dels omeies, que governaria del 661 al 750 a Damasc i del 756 al 1010 a Còrdova.

- El califat omeia:

La consolidació de la dinastia omeia, la primera i l'única totalment àrab, va permetre continuar l'expansió de l'islam. Va ser una expansió que perseguia més la construcció d'un estat dominat pels àrabs que no pas la islamització de la població.

L'estabilitat política va permetre prosseguir l'expansió i el 670, travessant el desert, l'exèrcit àrab va arribar a Tunísia. Amb els califats d'Abd al-Malik (685-705) i Al-Walid I (705-715) es va arribar al zenit de l'expansió omeia: a l'oest fins a Cartago, el litoral atlàntic d'Algèria i el Marroc, i va travessar l'estret de Gibraltar; a l'est, les tropes àrabs van arribar a Samarcanda al nord i al riu Indus al sud. Després de conquerir la península Ibèrica, els exèrcits àrabs passaren al nord dels Pirineus fins que, un cop superada Tolosa, van ser derrotats per l'exèrcit de Carles Martell a la batalla de Poitiers (732).

El 750, Abu-l-Abbas al-Saffah, descendent d'un oncle del profeta, va encapçalar una revolta xiïta a la província iraniana de Coràsmia i va derrotar l'exèrcit del darrer califa omeia, Marwan II, a la batalla de Zab.

- El califat abbàssida:

La instauració de la dinastia àrab dels abbàssides descansa en el principi que tots els musulmans són iguals davant la llei, fet que va obrir l'imperi islàmic a la influència d'elits musulmanes no aràbigues. La nova capital, Bagdad, es trobava fortament impregnada per la cultura persa i tot l'imperi esdevingué molt més cosmopolita que a l'època de Damasc.

La mort d'Harun al-Raxid va marcar un precedent en l'evolució política posterior del califat abbàssida, per tal com va decretar la divisió de l'imperi entre dos dels seus fills, i Abd Allah al-Mamun només va aconseguir imposar-se després d'una guerra civil cruenta.

La lluita pel poder i les revoltes internes provocaren la fragmentació progressiva de l'imperi en territoris independents que corresponien a diferents dinasties.

- Els orígens de l'imperi Otomà:

A Anatòlia, van fer la seva aparició els otomans, un poble d'origen turc que pren el seu nom d'Osman (Utman I, 1281-1326) i que havia estat islamitzat als segles IX i X en el decurs de la seva itinerància des de les estepes asiàtiques fins a Anatòlia, a través de Pèrsia. Aquests van iniciar una expansió que resultaria

decisiva per a l'esdevenir de l'islam. Entre el 1324 i el 1354, van bastir un petit imperi a l'Àsia Menor i van iniciar la primera campanya europea. Entre el 1385 i el 1389, van ocupar gran part dels Balcans (Sèrbia, Bòsnia, Bulgària i Grècia) i el 1453 es van apoderar de Constantinoble (que passarà a denominar-se Istanbul) i van posar fi a l'imperi Bizantí.

El 1517, el soldà otomà Selim I va conquerir Egipte i, més tard, la resta del nord d'Àfrica (amb l'excepció del Marroc). Després crearà un protectorat sobre la Meca i la resta de ciutats santes d'Aràbia, conquerirà Belgrad i protagonitzarà el setge de Viena. Selim I i Solimà el Magnífic (1520-1566) van consolidar l'imperi Otomà, que abastava tota la Mediterrània oriental i meridional.

La segona expansió

La segona expansió de l'islam té un caràcter eminentment religiós, i podem datar els seus inicis entre els segles IX i X, moment en què comença la islamització de les tribus turques provinents de Mongòlia que habitaven les estepes de l'Àsia central.

A partir del segle X, les rutes de la seda obren les portes del Turquestan oriental a l'islam, que ja era present al nord de l'Índia, per arribar al nord de la Xina segles més tard. Paral·lelament, el comerç marítim porta el coneixement de l'islam des de les costes d'Aràbia i del golf Pèrsic fins a les costes de l'Àsia meridional (sud de l'Índia, illes Maldives, nord de Sumatra, península de Malàisia, sud de la Xina i arxipèlag indonesi) i de l'Àfrica oriental (Muqdiisho, Lamu, Kilwa i Zanzíbar i, cap a l'oest, la Núbia cristiana, que serà totalment islamitzada).

Per acabar, a l'Àfrica occidental la penetració de l'islam és molt primerenca. Després de la conquesta i la conversió del Magrib septentrional (segona meitat del segle VII), les caravanes que travessaven el Sàhara des de Trípoli (Líbia) o Sijilmasa (Marroc) per anar a cercar or i esclaus al Sahel van fer arribar l'islam als confins dels rius Senegal i Níger.

La pràctica de l'islam

Els pilars

1- La fe: està basat en la *chahada*, la declaració de fe amb que un home es converteix a l'islamisme: “No hi ha més Déu que Al·là i Mahoma és el seu profeta.” Per convertir-se a l'islam, només cal recitar aquesta frase dient primer “testifico”, davant de dos membres d'aquesta religió. A la religió islàmica no hi ha sacerdots, ja que es considera que cap home no pot interposar-se entre Déu i el seu adorador, i tothom pot ser l'imam, és a dir, el director de l'oració. No obstant això, amb el temps i la pràctica va anar sorgint un poderós grup d'erudits religiosos, anomenats ulemes (els cultivats), que tenien, més o menys, el mateix tipus d'autoritat en qüestions religioses que els clergues a Europa occidental.

Els musulmans creuen que Al·là és totpoderós i l'únic creador del món. No té ni fills ni filles i, per tant, la seva religió no accepta Jesucrist com a fill de Déu, tot i que sí que creu en els profetes i els seus missatges. Mahoma va ser l'últim profeta i també el més gran. La paraula de Déu, enviada a través seu, servirà de guia als homes des de la seva època fins al dia del judici final.

2- L'oració: per a un musulmà, l'oració és el deure més important de la seva vida religiosa, ja que és mitjançant aquesta que es dona gràcies a Déu per la seva existència i per tot el que posseeix. Hi ha dos tipus d'oració: l'oració privada, que es pot portar a terme en qualsevol moment; i la pública, que té lloc 5 cops al dia. La primera se celebra poc després de despuntar el dia, quan el muetzì desperta els creients amb la crida de “l'oració és el millor son”. Les altres 4 oracions tenen lloc al migdia, a mitja tarda, després de la posta de sol i a primera hora de la nit.

A cadascuna d'aquestes hores el muetzì puja al minaret (torre de la mesquita) i des d'allà crida els creients a l'oració dient:

Déu és el més gran

Testifico que no hi ha més Déu que Al·là

Testifico que Mahoma és el seu profeta

Veniu a pregar

Veniu a la salvació

Déu és el més gran

No hi ha més Déu que Al·là

Abans de pregar, els fidels es rentaran la cara, les mans i els braços fins

al colze, i també els peus fins als turmells (si no realitzen aquest ritual no obtindran cap benefici de les seves oracions). Amb aquestes ablucions pretenen purificar el cos, de la mateixa manera que l'oració purifica l'ànima i els fa digne de Déu a través de la neteja. Després, es trauran les sabates, es cobriran el cap i començaran l'oració mirant en direcció a la Meca.

Quant a les dones, no els és permès pregar amb els homes, sinó que a la mesquita han d'amagar-se de la seva vista, col·locant-se als corredors o darrere dels paravents. Si un musulmà no pot assistir a la mesquita a les hores de les oracions públiques, pot pregar a soles, però almenys una vegada a la setmana (divendres al migdia) ha d'anar a la mesquita. Aquell dia i aquella hora, a més de l'oració normal, hi ha un sermó pronunciat per un predicador, que moltes vegades és el mateix imam, i en el qual es parla de qüestions d'interès públic.

3- L'almoïna: consisteix en la donació d'una part dels guanys anuals (antigament, un dècim dels guanys) a la caixa de la comunitat, per atendre les necessitats dels pobres.

4- El dejuni: els musulmans han de jejunar durant el mes del ramadà, el novè mes de l'any musulmà, en el qual Déu es va revelar per primera vegada a Mahoma. En aquest mes, tots, excepte els nens, els malalts i els que es troben en viatges llargs, han de jejunar durant les hores de sol. Així, poc abans de despuntar el dia, els desperta la crida del muetzî o el soroll d'un tambor, perquè puguin menjar alguna cosa, ja que des del moment en què hi ha llum suficient per distingir "un fil blanc d'un de negre" i fins a la posta de sol, no poden menjar ni beure absolutament res. Se suposa que el dejuni, de la mateixa manera que l'oració, apropa l'home a Déu, ja que li recorda que hi ha coses més importants que el menjar i la beguda, a més de fer-los comprendre i compartir els patiments dels pobres.

Com que el calendari musulmà és un calendari lunar, el ramadà no cau sempre en la mateixa època de l'any: de vegades cau a l'estiu, altres a l'hivern i altres a la primavera o a la tardor.

5- La peregrinació: té lloc al mes del *Dhul'Hidja*, dos mesos després del ramadà. Segons la tradició, els musulmans han de fer, almenys un cop a la vida, el viatge sant fins a la ciutat on Mahoma va tenir les seves primeres revelacions, la Meca. Allí es reuneixen musulmans de diferents països, tots vestits igual i realitzant els mateixos actes de devoció, com a recordatori que tots som iguals davant Déu.

Una vegada a la Meca, els pelegrins visiten la Kaaba, un gran edifici en forma de cub que, segons la tradició, va ser creat pel mateix Déu. Posteriorment, es va construir la Meca al voltant per, a continuació, envoltar-la de terra sagrada. La Kaaba està coberta per una tela negra decorada amb franges daurades i amb versicles de l'Alcorà brodats. A la cantonada sud-est, al costat de la porta, es troba la Pedra Negra, que ha estat adorada pels creients des de molt abans que Mahoma fundés l'islam. Després de visitar els llocs sagrats de la Meca, la peregrinació arriba al final durant el desè dia, en què s'ofereix a Déu en sacrifici un animal, normalment una cabra o un xai.

El calendari musulmà

Cal tenir en compte que els musulmans tenen un calendari diferent al nostre, basat en el cicle de la lluna, i que sol tenir uns 10 o 11 dies menys que el calendari cristià. Això comporta que tots el mesos siguin de 29 o 30 dies. Per saber la diferència d'anys que hi ha entre els dos calendaris existeix un sistema de càlcul molt senzill: es resta 622 de l'any del calendari cristià i el resultat es divideix per 0,97. A mode d'exemple, per saber en quin any estan actualment, faríem la següent operació: $2003 - 622 = 1381$; $1381 : 0,97 = 1423$, any del calendari musulmà corresponent al **2003**.

Celebracions destacades en el calendari musulmà

La Festa del Xai

Festa major del calendari lunar musulmà que commemora el dia en què Abraham, quan estava a punt de sacrificar el seu fill per encàrrec de Déu (Al·là per als musulmans), rep en l'últim moment l'ordre de canviar-lo per un xai.

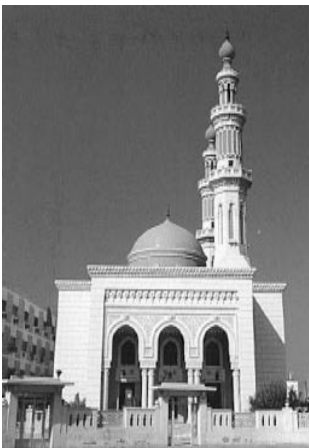
Els musulmans es vesteixen amb la seva millor roba i viuen aquesta festa tant a casa com a les mesquites, on reciten uns versicles que només es canten durant les dues festes anuals i en els enterraments. Finalment, se celebra un dinar en què se sacrifica un xai i es conviden mútuament.

El ramadà

El mes del ramadà és el novè mes de l'any lunar musulmà. Aquest període està destinat a celebrar els records de la revelació a Mahoma dels passatges de l'Alcorà. El dejuni consisteix a no prendre cap aliment sòlid ni cap beguda des

que clareja el dia fins a la posta de sol. A més, també s'han d'abstenir durant el dia de fumar i de realitzar qualsevol acte sexual al llarg d'aquest període, que dura uns 30 dies aproximadament.

La malaltia, els viatges i diferents tipus d'incapacitats alliberen d'aquest precepte. El ramadà és una prova d'autocontrol, paciència i compassió, a més de compliment d'una important funció de cohesió social.

Glossari

Aiatol·là: en el xiïsm, l'ulema o expert en dret alcorànic que pot esdevenir un model que cal seguir si duu una vida exemplar. És llavors quan es converteix en aiatol·là (signe de Déu).

Alcorà: llibre sagrat de l'islam. La revelació de l'Alcorà va començar el 612, quan el profeta Mahoma es trobava meditant, mitjançant l'arcàngel Gabriel. L'Alcorà conté lleis per a la societat, advertències sobre la fi del món, descripcions del paradís... Va ser durant el califat d'Uzman que es va procedir a establir una versió escrita definitiva per evitar variacions del text.

Al·là: nom àrab del Déu únic. La tendència a no traduir aquesta paraula àrab, deixant el terme Al·là, tergiversa la realitat, ja que es pot entendre que Al·là és el Déu dels musulmans, un Déu diferent al jueu o al cristià, quan només és la paraula àrab per denominar el Déu únic, el mateix únic Déu en el qual creuen jueus i cristians.

Califa: nom dels successors del profeta Mahoma.

Imam: és l'encarregat de conduir l'oració. Aquesta funció s'obté per tenir un coneixement en profunditat de l'Alcorà, per l'edat o pel paper social, però no correspon a cap classe de jerarquia eclesiàstica, ja que no existeix ni església ni clergat a l'islam sunnita. En canvi, per als xiïtes l'imam és l'intermediari amb Déu i ha de ser reconegut i seguit per salvar-se.

Islam: significa submissió. És la religió revelada al profeta Mahoma entre els anys 610 i 632. És l'última religió universal apareguda i els seus fidels són uns 1.200 milions aproximadament. L'islam, juntament amb el judaisme i el cristianisme, és la tercera gran religió semítica monoteïsta.

Kaaba: La casa d'Al·là a la gran mesquita de la Meca. El *sancta sanctorum* de l'islam és una estructura de pedra amb forma cúbica i es troba a la ciutat sagrada de la Meca. Conté la Pedra Negra lliurada per l'arcàngel Gabriel a Abraham. En la seva direcció es giren els musulmans en les seves pregàries.

Sunna: significa costum, tradició. La sunna designa les paraules i actes de Mahoma en les diverses circumstàncies de la seva vida que, llevat de casos excepcionals, tenen valor de norma per als creients. A més a més, constitueix un complement decisiu de l'Alcorà i consagra la funció del profeta com a fundador de la religió.

Sunnita: la majoria dels musulmans són sunnites (90%) o denominats també ortodoxos: reconeixen els 4 califes i no concedeixen cap atribució especial als descendents del gendre del profeta, Alí.

Ulema: doctor de la llei islàmica i, per tant, expert en qüestions jurídiques i teològiques.

Umma: és el terme amb què es defineix la *nació* de l'islam, és a dir, tota la "comunitat de musulmans". És un concepte universal i extraterritorial i hi pertanyen tots els musulmans sense importar on es trobin.

Jihad: el significat bàsic de la paraula és esforç, esforçar-se per. El gran Jihad és l'esforç o lluita que ha de portar a terme el musulmà contra les passions interiors. La petita Jihad o lluita legal (millor que Guerra Santa) es va plantejar a l'islam medieval com a lluita de defensa en un principi i com a lluita ofensiva posteriorment. Però Jihad també vol dir lluita contra el subdesenvolupament, els esforços de difusió o resistència cultural, una resposta a campanyes calumnioses...

Xaria: llei islàmica basada en l'Alcorà i la sunna i elaborada segons els principis analítics de les quatre escoles jurídiques ortodoxes.

Xiïtes: branca de l'islam originada pel cisma creat entre Alí i la dinastia Muawiya per la successió del califat a mitjans del segle VII. Els partidaris d'Alí consideren que aquest tenia un dret incontestable a la successió del profeta, de qui era cosí i gendre pel seu matrimoni amb Fàtima. Alí està enterrat a la mesquita de Najaf (Iraq), lloc sagrat i de peregrinació per a tots el xiïtes del món.

Jordi Cortés Roldán, Llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia

Toni Jiménez Luque, Llicenciat en Història

L'Islam a Lleida

Unes dades aproximatives

Les causes de l'arribada d'aquestes persones novvingudes a la ciutat són ben diverses i es poden dividir en factors polítics, econòmics o socials. Si analitzem els motius que han empès els nostres veïns marroquins i algerians a deixar els seus països, veurem que les motivacions econòmiques i polítiques són fonamentals. Als anys 80, al nord d'Àfrica es produeix una forta crisi econòmica que va acompanyada de grans turbulències polítiques. Aquesta situació motiva que una part considerable de la població del Magrib opti per la immigració cap a Europa. Una part d'aquesta onada migratòria és la que arriba a les terres de Ponent cap a finals de la dècada dels 80.

La procedència d'aquestes persones és variada, però hi destaquen les originàries de països musulmans, en especial del nord d'Àfrica i de l'àrea de l'Àfrica occidental.

Una de les característiques principals d'aquests grups humans és compartir la mateixa religió: l'islam.

Si revisem el padró de finals de l'any 2002, podrem veure que el percentatge de població corresponent a països que estan dins l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI) gairebé és d'un 42% de la població novvinguda a Lleida. No obstant això, aquestes dades s'han de mirar amb molta cura, ja que hi ha estats que pertanyen a l'OCI, però estan formats per poblacions d'altres religions, com és el cas de Nigèria, Egipte o Indonèsia.

Per fer-nos una idea aproximada de la població musulmana que hi ha a Lleida, podem fixar-nos en les dades de quatre països, majoritàriament musulmans, com el Marroc, Algèria, el Senegal i Gàmbia, que representen el 30% de la comunitat estrangera que hi ha a la ciutat, amb més de 2.200 persones empadronades.

Si aquestes dades les observem des d'una perspectiva del territori urbà el contrast és més fort, ja que hi ha barris com el Centre Històric on hi ha un 19,55% de població estrangera, o la zona de Rambla Ferran-Estació, amb un 14,61%.

Si comparem les dades de les quatre poblacions anteriorment esmentades amb els dos barris assenyalats, veurem que almenys un 9% de la població del Centre Històric i un 5,7% de Rambla Ferran-Estació són de procedència musulmana. Aquesta concentració de població d'arrels islàmiques no solament es nota per la presència física i visual, sinó que és ben patent per la proliferació d'establiments islàmics com les mesquites i les botigues de menjar musulmà, anomenades *halal*. Aquests establiments s'han concentrat en aquestes zones de la ciutat a causa de la major presència de població musulmana, en què destaquem les dues mesquites, una situada al carrer del Clavell, davant de la Paeria; i la segona, que es troba al carrer del Nord. Dins d'aquesta àrea també hi ha la gran majoria d'establiments que venen productes alimentaris permesos als musulmans.

La mesquita

Un dels símbols que més sentit dóna als musulmans que viuen en països occidentals són les mesquites, un dels llocs principals per celebrar l'oració i a la vegada un centre de trobada.

Les mesquites que hi ha a la majoria de països musulmans tenen una sèrie de característiques bàsiques, com el minaret o *manara*, des d'on es fan les cinc crides diàries a l'oració. Dins de la mesquita hi ha un lloc per fer les ablucions rituals abans de la pregària anomenat *tawaddu*. Un cop purificat, el creient entra dins la sala d'oracions, on hi ha diversos espais. La paret davant la qual els musulmans fan l'oració s'anomena *qibla* i està encarada sempre cap a la Meca. En aquesta paret hi ha una espècie de nínxol, lloc des del qual l'imam dirigeix l'oració i que es coneix com *mihrab*. Un dels elements importants de les mesquites és el *minbar*, des d'on l'imam fa els seus sermons, que sol ser una mica més elevat que la resta de la sala.

Tots aquests elements característics de les mesquites han sofert un procés d'adaptació als models occidentals de construcció d'edificis.

La primera mesquita que es va constituir a Lleida va ser la mesquita Omar, l'any 1990. Aquesta duu el nom del segon califa dels musulmans Omar Ibn al-Jattab (634-644) que, juntament amb Abu Bakr, Uzman i Alí, són els anomenats quatre califes ben guiats i corresponen a l'època de l'inici de l'expansió de l'islam.

La mesquita Omar està situada al carrer del Clavell, molt a prop de la plaça de la Paeria. Està repartida en dos pisos, cosa que ha modificat molt l'estructura tradicional del lloc d'oració dels musulmans. Al primer pis es troba la sala per fer les ablucions rituals, una aula per fer classes d'islam a la mainada, on assisteixen uns 30 nens i nenes, i la resta del pis s'utilitza per fer l'oració. En aquesta planta hi ha una tarima de fusta des d'on l'imam fa el sermons. El segon pis està bàsicament destinat a l'oració. En una de les habitacions principals hi ha escrites en una paret unes lletres àrabs que indiquen el lloc cap on es fa l'oració. Cal dir que les sales destinades a les oracions estan cobertes amb catifes per facilitar el ritual de la pregària.

L'origen de la mesquita Omar cal buscar-lo en l'Associació Islàmica de Lleida i Província, que es va constituir al febrer del 1990. Aquesta associació pertany a la Federación de Comunidades de los Musulmanes de España i al mateix temps està inscrita al Registre d'Entitats no Catòliques, motiu pel qual esdevé una associació religiosa. La idea de formar la mesquita va sorgir davant de les dificultats que hi havia per realitzar els rituals musulmans i el progressiu augment de la població de confessió musulmana a finals dels anys 80. Fins a meitat dels 90, aquesta mesquita reunia tots els musulmans de la ciutat de Lleida, principalment de l'Àfrica del nord i l'occidental. L'any 1996, la constitució d'una altra mesquita a la ciutat va suposar que una part dels fidels es dividís. Això va comportar que el nucli fort de la mesquita Omar fossin majoritàriament musulmans procedents de l'àrea de l'Àfrica occidental, tot i que no suposa cap impediment perquè un musulmà pugui anar a qualsevol de les dues mesquites existents a la ciutat.

El 1996, al carrer Pau Claris de Lleida es crea la segona mesquita, el Centre Islàmic Ibn Hazm, nom d'un intel·lectual de l'època dels omeies a l'Espanya musulmana. Abû Mohammad Ali Ibn Hazm (994-1063) va ser un home molt polifacètic que va escriure des de llibres de poesia fins a obres de teologia, tractats de filosofia i llibres d'història. Aquesta mesquita és impulsada per l'Associació d'Unió Islàmica de Lleida i Província, constituïda el 1996. La creació d'una nova mesquita és argumentada pel seus promotors per la manca d'espai de la mesquita Omar. A diferència d'aquesta, el Centre Islàmic Ibn Hazm no està federat en cap organització a escala nacional i tampoc està inclòs en cap registre religiós. A poc a poc, la mesquita del carrer Pau Claris es va anar quedant petita i els seus membres decideixen traslladar-se a un local al carrer del Nord, al maig del 2001. Aquesta nova mesquita ha estat envoltada per la polèmica, davant les queixes dels veïns. Això va motivar que fos precintada per

la Guàrdia Urbana al desembre del 2001; no obstant això, va obtenir el permís d'obertura al gener del 2002, amb l'oposició dels veïns de la zona.

La mesquita Ibn Hazm té tots els elements principals del conjunt religiós a la mateixa planta gràcies a l'amplitud del local, d'uns 400 metres quadrats. A més de la sala per al culte, hi ha una sala per a les dones, cosa de què no disposa la mesquita Omar per la falta d'espai. També hi ha una sala per fer classes de religió musulmana, amb l'assistència d'uns 30 nens i nenes, activitat que es realitza els caps de setmana.

A diferència de la religió catòlica, a l'islam qualsevol persona o associació té la plena capacitat per formar o construir una mesquita, davant la inexistència d'una jerarquia islàmica, ja que no cal demanar cap mena de permís per crear una mesquita. Un exemple clar el podem veure al Marroc, on paral·lelament a les mesquites creades per l'Estat hi conviuen unes 8.000 mesquites privades més que intenten escapar-se del control governamental. El mateix passa a Lleida, ja que les dues mesquites no han nascut per la voluntat de cap jerarquia religiosa, sinó que són fruit de la decisió d'un grup determinat de persones que volen practicar la seva religió. Pot donar-se el cas que un particular pugui obrir una mesquita pel seu compte i dirigeixi l'oració si té suficients coneixements religiosos. Aquesta situació comporta que, si a Lleida continua creixent el nombre de musulmans, no seria gens d'estrany veure més mesquites a la ciutat i que això fos una situació difícil de regular per les autoritats administratives. L'any 2001 va estar a punt d'obrir-se una tercera mesquita per part d'una altra comunitat musulmana de la ciutat.

Les mesquites als països musulmans solen estar obertes tot el dia i es converteixen, a més de lloc d'oració, en un centre de socialització de la vida quotidiana dels musulmans. Aquest fenomen no es pot aplicar en tota la seva amplitud a les mesquites de Lleida per les dificultats que imposa la pràctica de la religió en les societats occidentals. La mesquita Ibn Hazm sí que resta oberta bona part del dia, a més de les hores de l'oració, per la presència d'una persona que fa de vigilant. En canvi, la mesquita Omar només resta oberta per poder celebrar les cinc oracions, amb l'excepció dels divendres, en què es poden celebrar alguns actes més perquè és el dia de festa religiosa.

L'imam

Els imams de les mesquites de Lleida han estat escollits pels membres de la seva comunitat, basant-se en els seus coneixements religiosos i el seu bon comportament com a musulmans. Sembla que hi ha d'haver el consentiment dels fidels que assisteixen a la mesquita com a requisit previ a l'elecció i que reconeixin la seva vàlua. En cas que l'imam actués de manera incorrecta i se'l volgués desposseir de la direcció de la mesquita, es faria a través de la decisió de la comunitat, l'umma, i la consulta a persones amb un ampli coneixement religiós.

A més de dirigir l'oració, l'imam actua com a conseller de la comunitat i dóna classes de religió, sobretot als nens i nenes. Però una de les funcions més importants dels imams de Lleida és la realització de l'oració dels divendres al migdia, dia sagrat per als musulmans.

L'imam de la mesquita Omar és Morro Jaiteh, un gambià que va arribar a Espanya a mitjans dels anys 80. Jaiteh procedeix d'una família del centre de Gàmbia amb molta tradició religiosa i en què molts dels seus avantpassats ja han estat imams o *marabouts*. Va ser un dels impulsors de la mesquita Omar, juntament amb Bambo Saydi i Barro M. Laminé, entre altres.

Abdelwahab Houzi és l'imam de la mesquita Ibn Hazm i prové de la zona d'Uxda, a l'est del Marroc. També té estudis religiosos, però no prové d'una família amb tradició de prèdica religiosa. A Lleida, cap dels dos imams rep un sou per la seva tasca a la mesquita i la seva feina és totalment voluntària.

Amb quin islam ens trobem?

La majoria dels musulmans de Lleida provenen de països on es practica l'islam sunnita, i més concretament el de l'escola jurídica malikita, al ser la predominant a l'Àfrica del nord i l'occidental. Aquesta escola va ser fundada per Malik Ibn-Anas (710-795), que va respectar part de les tradicions de les societats preislàmiques, on es practica un islam popular i que és rebutjat pels corrents més ortodoxos. L'imam de la mesquita Omar es declara obertament seguidor del corrent maliki; no obstant això, no vol dir que a la mesquita no hi vagin fidels de les altres tres escoles jurídiques: hanafites, xaeïfites i hanbalites. Per contra, l'imam de la mesquita Ibn Hazm no es declara seguidor de cap corrent, només dels textos de l'Alcorà i la sunna, i rebutja totes les pràctiques

afegides a la religió musulmana a partir dels sincretismes culturals dels països on l'islam s'ha anat expandint.

Les pràctiques de la religió a Lleida

La religió islàmica es basa en el compliment dels cinc principis fonamentals que tot musulmà té l'obligació de seguir. A pesar de l'obligatorietat d'aquests cinc pilars, tots per algun motiu o altre, poden quedar en suspensió per motius de salut, dificultats econòmiques, embaràs o viatge, entre altres.

La fe

L'afirmació de creure en Al·là és pràcticament automàtica per a tots els fills de musulmans. A la nostra ciutat, destaca la conversió d'alguns lleidatans a la religió musulmana: aproximadament unes deu persones entre les dues mesquites, on hi ha tant homes com dones.

L'adopció de la religió musulmana no comporta gaires problemes, ja que només cal repetir les següents paraules: "No hi ha cap Déu llevat d'Al·là, i Mahoma és l'enviat d'Al·là." Repetint aquesta senzilla fórmula un ja entra dins de l'univers musulmà. Després vindrà l'aprenentatge dels rituals de l'oració i la memorització de l'Alcorà. Cal dir que alguns d'aquests lleidatans convertits a l'islam han estat o estan estudiant en països de la península Aràbiga.

L'oració

Normalment l'oració dura un quart d'hora, però divendres s'allarga fins a 45 minuts, i hi destaca el sermó o *khutba* que fa l'imam. Aquest sermó es realitza únicament els divendres i durant les principals festes religioses musulmanes. Mitjançant la *khutba* es pot detectar l'espai ideològic en què es mou l'imam i la concepció que té dels problemes de la seva comunitat. En aquest sermó, parla de temes religiosos, culturals, polítics, socials i econòmics, i dóna consells sobre la manera com han d'actuar els musulmans davant aquests problemes. Cal dir que les oracions i el sermó dels divendres es fan en llengua àrab, i només l'imam de la mesquita Omar tradueix el sermó al castellà, utilitzat com a llengua franca quan hi ha musulmans de diverses nacionalitats.

L'almoïna

El tercer gran precepte és l'almoïna legal, coneguda com el *zakat*, i la seva traducció correcta és la purificació. El *zakat* grava un 2,5% sobre els béns de què disposa un musulmà. A Lleida hi ha molt poca gent que compleix aquest precepte, a causa de la precarietat econòmica en què viuen molts musulmans, i sols el practiquen els que disposen de recursos suficients. En canvi, els musulmans de Lleida sí que realitzen l'altra versió de l'almoïna, de caràcter més privat, i que es coneix com *sadaqa*. Aquesta contribució es pot donar directament a l'imam o posar-se en una caixa que hi ha a l'entrada de les mesquites. A Lleida, aquests diners es fan servir per pagar algunes despeses de la mesquita i per repartir-los entre els musulmans més necessitats.

El ramadà

La celebració del ramadà a Lleida és una mica complicada per als musulmans a causa de la no-flexibilitat dels horaris laborals per poder realitzar les cinc oracions diàries i aguantar l'esforç que suposa una jornada laboral sense fer cap àpat ni beguda. Les oracions diàries durant aquestes dates estan molt reglamentades pel que fa als horaris. A les mesquites i establiments d'alimentació de la ciutat es reparteixen uns fulls en què es detallen les hores de l'oració. A tall d'exemple, l'horari del dimecres 6 de novembre de 2002 seria el següent: a partir de les 5.48 ja no es pot fer cap menjada; a les 6.03 es fa la primera oració; les 7.36 és l'hora de la sortida del sol; la segona oració és a les 12.44; a les 15.27, la tercera oració; la quarta oració i el trencament del dejuni, menjant un dàtil i bevent un vas d'aigua, es fa a les 17.50; i l'última oració és a les 19.19. Tota aquesta distribució d'horaris es regeix durant el ramadà amb els consegüents canvis d'horari a mesura que el sol va canviant de posició: a l'inici del ramadà, la darrera oració del dia es fa a les 19.19; l'últim dia del ramadà la mateixa oració es realitza a les 19.04.

Molts musulmans de Lleida es veuen obligats a modificar l'horari de les oracions, principalment la del migdia, ja que coincideix en plena jornada laboral. La solució que solen adoptar és unir la segona oració amb la tercera, que se sol fer cap a les tres de la tarda.

Una de les dates més esperades pels musulmans de Lleida durant el període del ramadà és la nit del 26è al 27è dia de dejuni, que l'any passat va ser el dia 2 de desembre del 2002. Aquesta nit es coneix com *Lailat Al-Qadr* o nit de la majestat o del destí. Segons la tradició musulmana, durant aquesta nit

l'arcàngel Gabriel o Jibril es va aparèixer a Mahoma i li va revelar les primeres paraules de l'Alcorà. Per als musulmans, aquesta nit té més valor que qualsevol altra nit de l'any i és la nit en què tots els desigs es veuran recompensats. Durant aquesta nit els musulmans estan contínuament llegint textos de l'Alcorà i les mesquites de Lleida registren una notable aflluència de fidels que es pot perllongar durant tota la nit.

La celebració del ramadà és obligatòria per a tots els musulmans a partir del començament de la pubertat, però hi ha algunes excepcions en la seva pràctica. Queden excloses les persones malaltes, les dones embarassades, les dones que estan alletant, les dones que tinguin la regla o les persones que facin viatges molt llargs. No obstant això, les persones que per aquestes raons no el realitzen hauran de fer-lo tant de pressa com la seva situació ho permeti o bé el poden substituir mitjançant la retribució d'una almoïna.

La peregrinació

Cada any alguns musulmans de Lleida fan la peregrinació. Quan és l'època, a les mesquites i *halal* es pot trobar propaganda anunciant viatges a Aràbia per uns 1.200 o 1.300 euros per un mes d'estada als llocs sants.

El halal

Un altre element característic dels musulmans de Lleida són les botigues on venen queviures autoritzats per als musulmans i que es coneixen com *halal*. *Halal* vol dir legal i es contraposa a *haram* o prohibit. La religió musulmana prohibeix menjar la carn de porc i beure begudes alcohòliques. També hi ha certa discussió sobre altres aliments com el marisc, les aus de presa i els animals carnívors. La carn que els és permesa ha de ser sacrificada en nom de Déu, *Bismi-l-lâh*, és a dir, tallant el coll de l'animal sense tallar el cap ni espellar fins que l'animal estigui mort del tot. Per poder comprar aquesta carn, els musulmans acudeixen a les botigues conegudes com *halal* que, a la ciutat de Lleida, estan repartides arreu. A més, aquests establiments els serveixen de punt de trobada i informació. A part de carns, poden trobar-s'hi productes alimentaris dels seus països (espècies, dàtils, te...) o fets a la manera tradicional, com el pa i els pastissos.

Les festes musulmanes

L'últim dia del ramadà se celebra la festa de l'**Id al-Fitr**, que és la fi del dejuni. L'any 2002 va ser el dia 5 de desembre. Els musulmans de Lleida solen celebrar-la fent una oració col·lectiva. Si el temps ho permet, es realitza en un espai exterior, que sol ser als Camps Elisis, i si no es fa a la mesquita o bé en un casal social de barri. Quan s'acaba l'oració, els musulmans trenquen el dejuni menjant uns pastissos típics, i al migdia es complementarà amb un dinar comunitari amb els familiars. Si aquesta festa s'escau en dies laborables, la gran majoria de musulmans es veuen obligats a demanar un dia festiu per tal de poder complir la tradició.

L'altra gran festa que realitzen els musulmans de Lleida és l'**Id al-Kabir** o Festa del Corder, en què celebren el sacrifici que volia fer Abraham envers el seu fill. Aquesta festa sempre es fa dos mesos i deu dies després d'haver acabat el ramadà, i l'any passat va ser el 12 de febrer del 2003. Aquest dia, els musulmans es posen els seus millors vestits i van a fer una oració comunitària, i després se sol sacrificar un corder amb els familiars i els amics. Si la festa és en un dia laborable, alguns musulmans la passen al cap de setmana. Hi ha més festes musulmanes, però, segons l'ortodòxia religiosa, només aquestes dues són d'obligat compliment. La resta són imposades per tradicions locals, com per exemple el **Mulud** o Festa del Naixement de Mahoma, celebrada per algunes confraries de Lleida.

Les etapes de la vida

El naixement

Els musulmans, com els cristians, celebren amb festes les diferents fases de la vida. La primera d'aquestes etapes és el naixement. A diferència dels catòlics, que celebren el bateig a l'església, els musulmans poden fer la cerimònia a casa seva, sense passar per cap espai religiós. Al setè dia del naixement s'ha de posar nom a la criatura. Això es fa en la cerimònia anomenada *aqiqah* i, segons el costum musulmà, s'utilitzen noms de l'Alcorà. Un altre dels costums que tenen els musulmans consisteix a tallar els cabells del nadó. Un cop realitzada aquesta acció, es pesen i es dona el seu equivalent en plata (actualment diners) a fi de repartir-la entre les persones pobres. Aquest costum, a Lleida és seguit per la majoria de musulmans benestants i els diners solen donar-se

a la mesquita. Normalment, és l'imam qui talla els cabells, ja que una part de la cerimònia consisteix a resar unes oracions a les orelles de l'infant, l'*adhân* o crida a l'oració. La festa del bateig es complementa amb el sacrifici d'un xai, que és matat en nom del nadó que acaba de néixer.

La circumcisió

La següent etapa en la vida d'un musulmà home és la circumcisió. Es pot practicar a partir del setè dia de vida del nen i no hi ha cap límit d'edat per fer-la. Generalment es realitza entre els 7 i els 12 anys. Un dels motius que al·leguen els musulmans per practicar-la és la seva característica higiènica. La celebració d'aquest ritual és motiu de festa entre els familiars i amics del nen. Aquí a Lleida, aquesta pràctica es duu a terme als hospitals. No obstant això, hi ha molts marroquins de Lleida que celebren aquest ritus al Marroc, ja que es tracta d'un esdeveniment especial per a la família que va seguit de tot un gran cerimonial. En aquest acte, l'imam no fa cap tipus de cerimònia ni de presència i sols és una festa estrictament familiar. Als homes que s'han convertit a la religió musulmana no se'ls obliga a fer-se la circumcisió, tot i que se'ls recomana fer-la.

El matrimoni

El matrimoni és l'altra de les grans festes per als musulmans. A Lleida se'n comencen a realitzar bastants, però encara s'imposa la norma d'anar al país d'origen a celebrar-lo. Tot i això, a la ciutat se n'han celebrat alguns, però sense la disbauxa amb què ho celebren als països musulmans, on les festes solen durar uns tres dies. El matrimoni musulmà no té l'aspecte religiós que té el catòlic, ja que es podria considerar un contracte entre dues famílies. La boda es pot realitzar tant a la mesquita com a casa d'un dels nuvis. L'actuació de l'imam és la d'un testimoni que dóna fe de l'acte i està molt lluny de la funció del capellà catòlic. Abans de fer-se la boda els contraents han de tenir estipulada la dot que rebrà la dona per part del marit. En aquest acte, hi ha d'haver dos testimonis que donin fe de les promeses que es faran els nous casats. En principi, no hi ha cap dificultat a l'hora de realitzar un matrimoni entre una persona musulmana i una de no musulmana, tot i que hi ha una limitació per a la no musulmana, que haurà de ser el que els musulmans anomenen "gent del llibre": jueus i cristians. Estan totalment prohibits els matrimonis amb

persones atees o politeistes. A Lleida, els matrimonis entre un musulmà i una dona no musulmana no plantegen gaires problemes interns a les famílies. Però en el cas d'una dona musulmana que es volgués casar amb un no musulmà sol plantejar moltes reticències i fins i tot l'oposició de la família de la dona. Un dels imams de Lleida no aconsella aquest tipus de matrimonis mixtos, argumentant les posteriors divergències de tipus cultural i religiós, com podria ser el cas de la circumcisió.

La mort

La mort també és present en la religió musulmana, i per als musulmans de Lleida comporta una de les seves principals dificultats a l'hora de realitzar el ritus que marca la seva religió. Quan un musulmà es mor, una de les primeres coses que s'ha de fer, és rentar-li el cos tres vegades: la primera amb aigua ensabonada, la segona amb aigua i la tercera amb perfum. Els musulmans de la ciutat tenen grans entrebancs per poder dur a terme aquest acte, ja que no disposen d'un lloc adient per realitzar-lo. Quan el difunt es troba a l'hospital, sí que disposen d'una sala per fer el rentat, però això es complica quan la persona morta es troba a la funerària, ja que aquesta no disposa d'un espai adequat per a aquest fi i es veuen obligats a fer-ho a l'aparcament. Una altra de les complicacions que tenen succeeix quan al mort se li ha de fer l'autòpsia, ja que això els suposa una forta contradicció en la seva religió i els dificulta la feina de rentar-lo. La tasca de rentar el difunt correspon a l'imam o a una persona que tingui coneixements de religió. En el cas de les dones, el rentat el fa una dona amb coneixements de religió i, si no pot ser, ho fa el marit. Posteriorment al rentat, s'ha d'embolicar el cos amb un llençol blanc i, tal com diu la tradició, ha de fer-se tres vegades. No obstant, altres musulmans afirmen que l'embolcall pot ser 1, 3, 5 o 7 vegades, sempre, però, amb un nombre de voltes imparell. L'enterrament continua al cementiri. Segons la tradició musulmana, sempre ha de fer-se a terra, amb el forat en direcció a la Meca i amb la cara orientada a la dreta, perquè miri a la Kaaba. A Lleida, aquest precepte no es pot complir, ja que els cossos són enterrats en nínxols i no es pot garantir l'orientació adequada del cos. Aquestes dificultats afavoreixen la repatriació del mort cap al seu país d'origen, cosa que suposa un gran cost econòmic.

Respecte al dol, els musulmans de Lleida, al ser sunnites, no el solen perllongar més de 7 dies. En canvi, els musulmans xiïtes solen fer un dol de 40 dies. Les dones no poden maquillar-se ni posar-se roba elegant durant uns

quants dies, i si es volen tornar a casar han d'esperar almenys uns 4 mesos. Aquestes restriccions no s'apliquen als homes, que solen donar almoines a la mesquita en nom de la persona morta. Un altre aspecte diferent en els musulmans respecte als catòlics és que no solen anar a visitar els cementiris.

Les confraries i els marabouts

Un altre dels aspectes interessants de l'islam a Lleida és la presència de diverses confraries i de *marabouts*, principalment procedents de l'Àfrica occidental.

Les confraries o *tariqas* comencen a formar-se a partir del segle XI, però és a partir del segle XVIII quan aconsegueixen una gran força gràcies als diversos moviments de reforma que es produeixen dins de l'islam. Aquest fenomen té gran importància a tot l'Àfrica musulmana. Normalment, aquestes associacions religioses són formades a partir d'una persona amb grans coneixements religiosos que estableix una relació jeràrquica amb els seus deixebles. Aquesta jerarquia va des del xeic fins a l'alumne o *talib*, passant pel *marabout* i el *muquaddan*. El fundador de la confraria és considerat una persona amb molta sort o *barakat* i la pot transmetre a través del llinatge familiar. En països com el Senegal, les confraries tenen un gran poder, tant polític com econòmic.

Com a resultat del procés migratori, a Lleida també s'han organitzat diverses confraries, en què destaquen les *tariques Qadiriyya*, *Mouradiyya* i la *Tijaniyya*. Aquesta darrera va ser fundada per un algerià, Ahmed al-Tijani, al segle XVIII, i és la més estesa a tot l'Àfrica occidental i la que està més organitzada a Lleida. Cal dir que la confraria Tijaniyya està dividida en tres branques dirigides per les famílies Niass, Sy i Tall, famílies que tenen respectivament el seu centre de poder a Kaolack, Tivaouane i Dakar. Aquesta divisió també es manté a Lleida, però destaca, per damunt de les tres, la branca dirigida per la família Niass. Aquesta branca de la Tijaniyya va rebre un gran impuls a Lleida gràcies a la visita que va fer a la ciutat l'any 2000 un dels seus màxims responsables, el xeic Ahmed Ibrahim Niass. La confraria que hi ha a Lleida es diu Diamhiyatou Nasroul Helmi Waahdafouha i està formada per una seixantena de persones. Els seus integrants, a part de fer els rituals de qualsevol musulmà, estan obligats a fer unes oracions suplementàries anomenades *wazifas* i *wirds*. A més, el divendres fan una reunió comunitària o *hadra*, que a Lleida ha estat substituïda per una reunió mensual, que es realitza a casa d'un membre de la confraria. En aquestes reunions, se sol resar durant hores seguides. També és el lloc on

els membres de la *tariqa* exposen els seus problemes i passen els comptes de l'associació. De les quotes que paguen el membres, una part s'envia cap a l'Àfrica i l'altra es destina a ajudes per als africans de Lleida.

Les confraries de Lleida estan dirigides per *marabouts*, que actuen com a guies espirituals. Aquests tenen cura dels membres de la *tariqa*, donen consells, estan en contacte amb els dirigents de l'Àfrica i fan amulets i pregàries perquè es realitzin els desigs que la gent els demana. A l'Àfrica, els *marabouts* són més importants que els imams. En canvi, a Lleida el seu estatus és diferent, ja que una part de la població musulmana de la ciutat no reconeix la superioritat del *marabout* davant la de l'imam, ni tan sols contempla la seva existència religiosa.

*Josep Serra i Grau, Llicenciat en Ciències Polítiques i Sociologia,
Doctorant en Pau i Seguretat Internacional*

Bibliografia

- KAREN, Armstrong. *El Islam*. Barcelona, Ed. Mondadori, 2001.
- DE EPALZA, Mikel (dir). *L'islam d'avui, de demà i de sempre*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1994.
- LACOMBA, Joan. *El Islam inmigrado. Transformación y adaptaciones de las prácticas culturales y religiosas*. Madrid, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2001.
- MANYER, Josep. *Quan l'islam truca a la porta. Per una aproximació cultural als musulmans de Catalunya*. Barcelona, Ed. Altafulla, 1996.
- ROBINSON, Francis. *El mundo islámico. Esplendor de una fe*. Barclona, Folio, 1994.
- RODINSON, Maxime. *Mahoma. El nacimiento del mundo islámico*. Barcelona, Península, 2002.

Entrevistes realitzades

- Abdelwahab Houzi, imam de la mesquita Ibn Hazm.
- Morro Jaiteh, imam de la mesquita Omar.
- Barro Mamadou Lamine, representant de la confraria Tijaniyya a Lleida.
- Sileymane Moctar Sy, imam de la confradia Tijaniyya de Podor (Senegal).
- Amedine Kane, senegalès Pular resident a Lleida.
- Abdeloued Chaibi, marroquí resident a Lleida.

BIBLIOGRAFIA DISPONIBLE AL CIDD:

L'ISLAM AL MÓN

- SEGURA I MAS, Antoni. *Aproximación al mundo islámico. Desde los orígenes hasta nuestros días*. Barcelona, UOC, 2003.
- ROY, Oliver. *El Islam Mundializado. Los musulmanes en la era de la globalización*. Barcelona, Bellaterra, 2002.
- ROY, Oliver. *Después del 11 de septiembre. Islam, antiterrorismo y orden internacional*. Barcelona, Bellaterra, 2003.
- MARTÍN MUÑOZ, Gema; VALLE, Simón i LOPEZ PLAZA María Angeles. *El islam y el mundo árabe. Guía didáctica para profesores y formadores*. Madrid, AEI, 1998.
- ARUFFO, Alessandro. *El mundo islamico. de mahoma a hoy*. Madrid, Popular, 2002.
- DE PLANHOL, Xavier. *Minorias en el islam. una geografía de la pluralidad*. Barcelona, Bellaterra, 2002.
- CHARFI, Mohamed. *Islam y libertad. el malentendido historico*. Granada, Almed, 2001.
- NAVARRO, Jos María. *El islam en las aulas: contenidos, silencios, enseñanza*. Barcelona, Icària, 1997.
- MENENDEZ DEL VALLE, Emilio. *Islam y democracia en el mundo que viene*. Madrid, Los Libros de la Catarata, 1997.
- KEPPEL, Gilles. *Al oeste de alá. la penetración del islam en occidente*. Barcelona, Paidós, 1995.
- BEN JELLOUN, Tahir. *El Islam explicado a nuestros hijos*. Barcelona, RBA, 2002.
- GRESH, Alain; RAMADAN, Tariq. *Els rostres de l'Islam: Un diàleg entre Occident i el món musulmà*. Lleida, Pagès Editors, 2002.

L'ISLAM ALS PAÏSOS CATALANS

- BALAÑÀ, Pere. *Els musulmans a Catalunya*. Sabadell, AUSA, 1993.
- GARCIA, Sira; de la SERNA, Marta. *A cara descoberta: ser marroquina i viure a Catalunya*. Barcelona, Columna, 1995.
- GARRETA, Jordi. *Els musulmans de Catalunya: Immigració i noves comunitats islàmiques*. Lleida, Pagès Editors, 2000.
- MANYER, Josep. *Quan l'Islam truca a la porta. Per a una aproximació cultural als musulmans de Catalunya*. Barcelona, Fundació Serveis de Cultura Popular, Editorial Alta Fulla, 1997.
- MORERAS, Jordi. *Musulmanes en Barcelona: espacis y dinàmicas comunitarias*. Barcelona, CIDOB, 1999.

WEBS INTERESSANTS

WEBISLAM

Principal portal islàmic en llengua castellana. Recull informacions actualitzades i té un important fons d'arxiu, així com una biblioteca virtual.

<http://www.webislam.com>

CISLAMICA

Pàgina web en llengua castellana dedicada a la difusió de l'islam a la Xarxa. Recull informacions generals sobre la religió musulmana, així com detalls útils sobre la realitat de l'islam a l'Estat espanyol i a Europa.

<http://www.cislamica.org>

GUIA IL·LUSTRADA PER COMPRENDRE L'ISLAM

Breu guia en llengua castellana que difon els principals preceptes de l'islam. La guia està pensada per donar a conèixer als no musulmans la realitat d'aquesta religió i dels seus creients.

<http://www.islam-guide.com/es>

ISLAMIC NETWORK GROUP

Portal en llengua anglesa de l'organització islàmica educativa Islamic Network Group. Aquesta associació nord-americana pretén eliminar a través de la educació els estereotips existents sobre la comunitat musulmana.

<http://www.ing.org>

NATION OF ISLAM

Pàgina en anglès del grup nordamericà Nació de l'Islam. El portal conté les propostes de l'organització, així com la història, d'un dels grups que fou objecte d'un especial -seguiment per part del contraespionatge dels EUA.

<http://www.noi.org>

L'ALCORÀ

Traducció al castellà del llibre sagrat per als practicants de la religió musulmana: l'Alcorà.

http://www.orst.edu/groups/msa/quran/index_s.html

EL PROFETA MUHAMMED

Pàgina web dedicada a la figura del profeta Mahoma. El portal recull la seua biografia, així com d'altres aspectes relacionats amb la seua figura.

<http://www.prophetmuhammed.org/prophetmuhammed>

ASSOCIACIÓ CATALANA D'ESTUDIS ISLÀMICS

Portal de l'Associació Catalana d'Estudis Islàmics, que conté una edició per als Països Catalans i una altra per a l'Estat espanyol i l'Amèrica Llatina. El web inclou interessants reflexions sobre l'islam en general i la seua pràctica a Catalunya, i, a més, recull alguns dels documents generats pel Cercle d'Estudis Islàmics Anselm Turmeda, una secció de l'associació destinada a l'estudi i la difusió de l'islam i al diàleg entre cultures.

<http://www.ahlulqiblah.8k.com>